

PROFI-VOLBA VE ŽLUTÉ TŘÍDĚ

Ida Viktorová

OBSAH

Úvod

Kam půjdou?

Poradenské a informační akce

Rodina

Prospěch

Volba školy

Příprava, znalost školy a oboru

Nároky studia a profese

Plány do budoucna -studijní a kariérové stupně

Závěr

Úvod

Děti, které se zúčastnily tohoto výzkumu, pocházejí z jedné běžné pražské školy. Nazýváme ji Žlutou. Škola je dost velká, má obvykle tři třídy v každém postupném ročníku. Je specializovaná na nápravu poruch učení. Ve druhém, třetím, čtvrtém a pátém ročníku pracuje vždy jedna třída, která přijímá děti s poruchami učení náležící sem obvodem. Ostatní třídy jsou běžné, bez specializace. Na druhém stupni jsou děti z dyslektických tříd rozděleny do běžných tříd, kde pokračují ve školní docházce.

Sledovaná devátá třída Žluté školy má, jako vlastně každá jiná třída, svoji historii. Dvanáct dětí zde působí již od první třídy. Zbytek se postupně proměňoval podle toho, jak jednotlivé děti přicházely a odcházely. Většími změnami prošla třída několikrát. Zpočátku se jednalo spíše o odchody dětí na jazykové školy a osmiletá gymnázia, kterou vyvážil příchod několika dětí, které naopak na jazykové školy nechtěly nebo tam nemohly zůstat. Celý první stupeň však zůstala třída relativně homogenní, více studijně orientovaná. Po přechodu na druhý stupeň přišlo šest dětí z dyslektických tříd, během dalších let také několik dětí z jiných škol. Přestože nadané děti spíše odcházely, zůstalo ve třídě několik skupin studijně orientovaných chlapců i dívek. Třidu však rozhodně nemůžeme považovat za ambiciózní; dívky ze studijně orientované skupiny si drží svůj prospěch, aby neměly žádné problémy, chlapci podobně, ovšem na trochu nižší prospěchové úrovni. Současně se tyto děti rozhodně nebojí projevit zájem o učivo, pokud je baví, nebo se v něm cítí být úspěšní (pozorujeme to v posledním školním roce hlavně ve fyzice, informatice a občas v dějepise – vybraná témata jako „druhá světová válka“ apod.). Dále ve třídě najdeme střední skupinu, s průměrným prospěchem a také je tu skupina dětí s velmi špatným celkovým prospěchem, čtyřkami z hlavních předmětů a nízkými studijními ambicemi.

Kam půjdou?

V deváté třídě Žluté školy se rozhodovalo čtyřadvacet dětí, jedenáct chlapců a třináct dívek, jak a kde pokračovat ve své školní kariéře. Třináct studentů (pět kluků a osm dívek) zamířilo na střední školy, druhá část, a to konkrétně jedenáct dětí (šest chlapců a pět dívek), na učiliště.

Tabulka nám ukazuje, jak přijímací řízení dopadlo, kam jednotlivé děti nastoupí po prázdninách. Tomu, co předcházelo úspěšnému přijetí na školy, se budeme věnovat později.

Učiliště	Střední školy
chlapci	chlapci
Jakub – kuchař (soukromé uč.)	Šimon – SPŠ elektrotechnická Ječná
Martin – kuchař	Pavel – SPŠ elektrotechnická Ječná
Michal – číšník	Kája – SPŠ elektrotechnická V Úžlabině
Zdeněk – kuchař	Tomáš – SPŠ dopravní Masná
Dominik – zámečnick	Honza – gymnázium Botičská
Petr – automechanik	
dívky	dívky
Martina – cukrářka (soukromé uč.)	Klára – OA Dušní
Lída – servírka	Barbora – OA Kollárova
Kateřina - kuchařka	Pavla – OA Resslera
Barbora - zahradnice	Petra – OA Krupkovo náměstí
Květa - brašnářka	Táňa – OA Dušní
	Šárka – OA Heroldovy sady (lyceum)
	Tonka – SPgŠ a gymnázium Evropská
	Pavlína – SZŠ – zdrav. laborant

Děti většinou neměly s přijímacím řízením po podání přihlášek žádné větší problémy. Prvním kolem neprošli pouze dva žáci; Petr, který se hlásil na elektrotechnickou průmyslovku a skončil v učilišti, na oboru automechanik a Petra, která se hlásila na gymnázium a skončila na obchodní akademii. Připomenout můžeme ještě Tonku, která nebyla přijata u talentových zkoušek na konzervatoř. Ostatní, tedy všech dalších jednadvacet dětí, se dostali na první pokus tam, kam se přihlásili.

Zjednodušeně řečeno, tedy i děti, u kterých bylo přijímací řízení o něco dramatičtější, skončily ve dvou případech pouze na jiném typu školy (Petra a Tonka se udržely na střední škole), jediný Petr šel níže, bude pokračovat na učilišti místo na průmyslové škole.

Co je na první pohled patrné, je dosti značná **stereotypnost** konečných rozhodnutí.

V učebních oborech převažují obory gastronomické (kuchař, číšník) jak pro chlapce, tak pro dívky. Z šesti chlapců se na tyto obory hlásí čtyři a pouze dva pokračují jiným směrem. Navíc i Dominik, který se jde učit zámečnickem na integrovaném učilišti, původně uvažoval o řemesle pekaře, kterým je jeho otec. Zbývá Petr, u kterého ovšem nejde o původní volbu, protože se na obě kola hlásil na průmyslovou školu a u průmyslového oboru nakonec zůstal, i se svým narychlo rozhodnutým automechanikem (v přihlášce tento obor původně vůbec neměl).

Podobně tři dívky z pěti volí gastronomii (Martina, Lída a Kateřina). Květa si píše obor brašnářka, který si vyzkoušela v dílně svého strýce, Barbora učební obor zahradnice prosadila proti vůli rodičů, kteří by ji raději viděli nějaké střední škole.

U středních škol je tato tendence patrná zejména u **dívek**, které odcházejí masově na **obchodní akademie** (v šesti případech z osmi: Klára, Barbora, Pavla, Petra, Táňa, Šárka). Jinak se rozhodla pouze Pavlína, která zvolila zdravotní školu a Tonka. Tonka toužila po konzervatoři, ale když neuspěla u talentových zkoušek, rozhodla se pro pedagogickou školu, kde bude moci své

hudební zájmy také uplatnit. Můžeme zmínit ještě Petru, která usilovala o gymnázium, kam se nedostala a v druhém kole byla přijata na obchodní akademii.

Kluci mají velký zájem o elektrotechnické průmyslovky. Míří tam tři z pěti (Šimon, Pavel, Kája) a přihlásil se tam i odmítnutý Petr. Další dva odcházejí jinam; na průmyslovou dopravní školu Tomáš, kterého zajímá doprava, zejména vlaky. Gymnázium volí Honza, který uvažuje o studiu lékařství.

Rozhodování však bylo ve většině případů dosti těžké a možností, které se zvažovaly, mnoho. Mezi dětmi jsme pozorovali také významné rozdíly v přístupu k těmto otázkám, od aktivního přístupu s vlastním vyhledáváním možností a uvažováním o různých variantách, až po pasivní přijetí náhlých nápadů rodičů nebo kamarádů.¹

Poradenské a informační akce

Škola poskytla dětem dvě velké akce – návštěvu informačního centra na úřadu práce a návštěvu v pedagogicko-psychologické poradně. V informačním středisku si děti mohly vyzkoušet na počítači hledat různé skupiny zaměstnání podle svých zájmů. V poradně děti prošly hromadnými testy a každému byla v individuálním rozhovoru sdělena informace o vhodném zaměření dalšího studia. Akce byly dobrovolné, nezúčastnila se jich vždy asi jedna třetina třídy s tím, že to nepotřebuje.

V rozhovorech, které většinou proběhly až po zkouškách, děti spontánně tyto zdroje (poradna a úřad práce) takřka nezminily. Po dotazech se přece jen k nim místy vyjádřily. Obě návštěvy hodnotily kladně, i v případech, kdy je již zásadně neoslovily. Další vlivy však hodnotí jako silnější (rodiče a příbuzní, spolužáci, návštěvy na školách, zájmy, vlastní představy o směru studia). V očích dětí jde o doplňkovou službu, která může ověřit správnost uvažovaných rozhodnutí, může je i posunout určitým směrem, nabídne pomoc s přípravou a představami o školách a dodá zcela konkrétní informace („adresy“). Vlastní rozhodování se děje jinde a pod jinými vlivy.

Ve škole výchovná poradkyně podala množství dalších informací (půjčovala brožurky o typech škol a jejich adresách, dnech otevřených dveří, hledaly společně s dětmi různé možnosti na internetu apod.) a nabízela konzultace dětem i rodičům. Další učitelé konzultovali důležité detaily (jako např. rozdíly mezi silnoproudem a slaboproudem, náročnost zkoušek atd.).

Hodně děti používaly brožurky o školách, hledaly informace na internetu, chodily na dny otevřených dveří, případně do přípravných kurzů k přijímacím zkouškám. Den otevřených dveří nebo jinou návštěvu školy absolvovaly skoro všechny děti, s rodiči nebo se spolužáky. V některých případech šly děti na tutéž školu vícekrát (Martina, Pavlína), aby si potvrdily dobrý dojem ze školy nebo doplnily nějaké informace. Jiní nebyli nikde. Týká se to v případě učilišť Barbory, Lídy a Kateřiny, u středních škol pak Pavly a Barbory.

Někteří navštívili více škol: Kuba dvě učiliště, Šimon, Pavel a Kája dvě průmyslovky, Honza tři gymnázia, i když byl předem dost rozhodnut pro jediné.

---

¹ Často jsou v literatuře uváděny tři základní typy projektů mladých lidí s ohledem na tlaky, kterým jsou vystaveni. První typ je pasivní, kdy dítě řídí svou volbu podle přání a rozhodnutí rodičů nebo významných osob ve svém okolí, případně podle nahodilých skutečností. Střední je postavení druhého typu, kdy děti sice mají vlastní přání a představy, ale ty jsou nejasné a nepevné, určují spíše obecnou představu nežli konkrétní cíle. Tlaky okolí tu působí pak podle své síly a míry nerozhodnosti dítěte. Tento typ na konci školní docházky převažuje. Poslední je typ, který se řídí podle osobního plánu, často promyšleném. Je často iniciativní, rozhodný a cílevědomý. Viz Langmeier, J. – Krejčířová, D.: Vývojová psychologie. Praha, Grada 1998, s. 155, ale i starší práce B.Zazzo, Y. Castellan, O. Orosové ad.

Rodina

Srdcem rozhodování o další studijní kariéře bývá především rodina a rozhodně se tu nezačíná od nuly až v deváté třídě. Rodiče mají určité představy o budoucnosti dětí od jejich narození (možná i dříve), během několika let produkují své projekty i děti. To samozřejmě neznamená, že přání rodičů a dětí jsou vždy v souladu, že není potřeba vyjednávacích postupů nebo že sem nevstupují další rodinné vlivy jako např. vztahy v rodině, míra samostatnosti dítěte, rodinná komunikace ad.

Jako hrubé východisko pro začátek uvažujeme reprodukční postupy rodiny se snahou doprovodit dítě na určité místo ve společnosti díky dosaženému vzdělání. Proto se nejprve budeme věnovat vzdělání rodičů našich dětí. Výchozí tabulka o umístění všech dětí je doplněna údaji o vzdělání obou rodičů.

učební obory vzdělání rodičů, první otec			střední školy vzdělání rodičů, první otec ²		
chlapci			chlapci		
Jakub – kuchař (s.uč.)	SŠ	SŠ	Šimon – SPŠ elektrotechnická Ječná	U	U
Martin – kuchař	U	U	Pavel – SPŠ elektrotechnická Ječná	SŠ	SŠ
Michal – číšník	ZŠ	U	Kája – SPŠ elektrotech.V Úžlabině	VŠ	VŠ
Zdeněk – kuchař	U	U	Tomáš – SPŠ dopravní Masná	SŠ	SŠ
Dominik – zámečnick	U	U	Honza – gymnázium Botičská	VŠ	VŠ
Petr – automechanik	SŠ	SŠ			
dívkky			dívkky		
Martina – cukrářka (s.uč.)	U	SŠ	Klára – OA Dušní	SŠ	U
Lída – servírka	U	ZŠ	Barbora – OA Kollárova	SŠ	SŠ
Kateřina - kuchařka	ZŠ	U	Pavla – OA Resslerova	SŠ	SŠ
Barbora - zahradnice	SŠ	VŠ	Petra – OA Krupkovo náměstí	SŠ	SŠ
Květa - brašnářka	U	U	Táňa – OA Dušní	SŠ	SŠ
			Šárka – OA Heroldovy sady (lyceum)	VŠ	SŠ
			Tonka – SPgŠ a gymnázium Evropská	VŠ	SŠ
			Pavčina – SZŠ – zdrav. laborant	SŠ	U

Asi není překvapivé, že vzdělání nebo školní a profesní zkušenosti rodičů ovlivňují volbu školy jejich dětí.

Vidíme, že děti, které jdou na střední školy mají většinou rodiče nejméně s dosaženým středoškolským vzděláním. Nejčastěji dosáhli oba rodiče středoškolského vzdělání (v šesti případech ze třinácti). Dvě děti této skupiny mají oba rodiče vysokoškoláky, dvě děti jednoho. U dvou dětí má středoškolské vzdělání pouze jeden rodič, druhý je vyučen. A pouze v jednom případě, u Šimona, jsou oba rodiče pouze vyučeni. Šimon je však zvláštní případ. Otec mu již zemřel, maminka je nemocná a Šimon je víceméně hlavou rodiny se zvykem se samostatně rozhodovat a řídit svůj život. Prosadil si u matky elektrotechnickou průmyslovku a radil se svými spolužáky a jejich rodiči (rodiči Káji a Honzy), napodoboval jejich přípravu. A uspěl.

² ZŠ – základní vzdělání, U – vyučen, SŠ – středoškolské (tedy i vyučení s maturitou) a VŠ – vysokoškolské. Pak tedy „Pavčina – SŠ U „ znamená, že otec má střední vzdělání s maturitou a matka je vyučena.

Obě děti, kde jeden z rodičů je pouze vyučen (Klára a Pavlína) měly s rozhodováním své problémy, trochu i obavy z náročnosti studia. Klára má ovšem velmi dobrý prospěch po celou dobu docházky na ZŠ, a proto jí také učitelé hodně tlačili ke středoškolskému vzdělání, když byla nerozhodná. Pavlína chtěla jít na učební obor zahradnice, ale její nejlepší kamarádka a její maminka ji přesvědčily o nutnosti středoškolského studia a hodně jí v tomto rozhodnutí podporovaly. Pavlína se pak rozhodla zkusit obor zdravotního laboranta na zdravotnické škole.

V případě dětí, které odcházejí do učebních oborů, je to komplikovanější; vyskytují se zde nejrůznější kombinace vzdělání rodičů. Najdeme zde rodiče se základním vzděláním bez vyučení i rodiče vysokoškoláky. Přesto však, při srovnání obou skupin, zde převažují rodiče s nižším vzděláním, nejčastěji také vyučení. Ve čtyřech případech jsou oba rodiče vyučeni, ve dvou má jeden základní vzdělání a druhý je vyučen, ve dvou je jeden rodič vyučen a druhý má středoškolské vzdělání, ve dvou případech jsou rodiče se středoškolským vzděláním oba a nakonec v jednom je tu kombinace střední školy u otce a vysoké školy u matky. Tedy situace je mnohem méně homogenní nežli v případě skupiny dětí, která odchází na střední školy.

I zde můžeme pracovat s „výjimkami“ a najít konsekvence rozhodnutí dětí, které vzdělání rodičů „nerespektují“. Jakub má oba rodiče středoškoláky, ale dlouhodobě také velmi špatný prospěch (průměr 2,8; čtyřky s matematiky i českého jazyka). Jakub nechce studovat, i když není hloupý, hodně čte a dost toho zná. Petr je na tom s rodiči podobně, ale jeho příprava na zkoušky, ani prospěch neodpovídaly požadavkům dosti prestižní školy (průměr 1,9; dvojka z češtiny, trojka z matematiky). Souhra ne úplně zvládnutých přijímacích zkoušek a horšího prospěchu jej z průmyslovky vyřadila. Barbora z učitelské rodiny pak je v tvrdém boji s rodiči, mění jednu školu za druhou a odmítá jít dále studovat. Její prospěch je přitom relativně slušný, průměr 1,8; dvojka z češtiny, trojka z matematiky.³ Volba učebního oboru hovoří spíše o trucu vůči rodině nežli nějakém zájmu o obor.

Vidíme, že vedle aspektů rodinného vzdělání, se objevuje další silný ukazatel, a to školní prospěch.

Prospěch

Prospěch je jednoznačně důležitým ukazatelem možností dítěte, se kterým učitelé, rodiče i děti musí zacházet. Všichni významu školního prospěchu rozumí velmi dobře. Odráží nejen schopnosti a dovednosti dítěte, ale i jeho pojetí školy a vzdělávání, tedy vztah ke studiu a školní práci. Zprostředkovaně tu působí pochopitelně i vlivy rodiny jako význam vzdělání v rodině, podpora školní práce, tlaky na disciplinovanost, cíle dítěte a cíle rodiny nebo rodinná historie.

K naší tabulce přidáme proto ještě další údaj o průměrném prospěchu dětí na konci osmé třídy, který vysvětlení jejich postavení opět o něco přiblíží.

učební obory vzdělání rodičů, prospěch				střední školy vzdělání rodičů, prospěch			
chlapci				chlapci			
Jakub – kuchař	SŠ	SŠ	2,8	Šimon – SPŠ elektro	U	U	1,5
Martin – kuchař	U	U	2,3	Pavel – SPŠ elektro	SŠ	SŠ	1,4
Michal – číšník	ZŠ	U	2,1	Kája – SPŠ elektro	VŠ	VŠ	1,2
Zdeněk – kuchař	U	U	3,0	Tomáš – SPŠ dopravní	SŠ	SŠ	1,8

³ Průměr prospěchu a známky pocházejí z konce osmé třídy, v polovině deváté byly ve většině případů velmi podobné.

Dominik – zámečník	U	U	2,6	Honza – gymnázium	VŠ	VŠ	1,25
Petr – automechanik	SŠ	SŠ	1,9				

dívky

Martina – cukrářka	U	SŠ	2,1
Lída – servírka	U	ZŠ	2,6
Kateřina - kuchařka	ZŠ	U	2,9
Barbora - zahradnice	SŠ	VŠ	1,7
Květa - brašnářka	U	U	1,9

dívky

Klára – OA	SŠ	U	1,4
Barbora – OA	SŠ	SŠ	1,1
Pavla – OA	SŠ	SŠ	1,1
Petra – OA	SŠ	SŠ	1,4
Táňa – OA	SŠ	SŠ	1,5
Šárka – OA (lyceum)	VŠ	SŠ	1,0
Tonka – SPgŠ a gymn.	VŠ	SŠ	1,25
Pavčina – SZŠ	SŠ	U	1,7

Středoškoláci mají tedy prospěch velmi slušný,⁴ zvláště dívky jej hodně hlídaly, aby se bez problémů dostaly na své obchodní akademie. Až na Pavčinu mají všechny prospěch do 1,5 - ale vidíme i ve třech případech prospěch ne horší nežli 1,1. Šárka má dokonce již po několik let samé jedničky.

Kluci jsou na tom podobně. Mimo Tomáše tu není horší průměrný prospěch nežli 1,5. Jakmile prospěch pokulhává, je třeba přizpůsobit i volbu školy ve smyslu školy nebo oboru méně prestižního, s menšími nároky na přijímací řízení a množstvím uchazečů.

U dětí z učebních oborů se obvykle naopak setkáme s prospěchem horším. Najdeme tu děti průměrné i velmi slabé; jen tři děti mají průměr pod 2,0; dva žáci pak 2,1 a jeden 2,3. Ostatní (pět z jedenácti) mají prospěch o průměru 2,6–3,0, což je v našem případě většinou provázáno také čtyřkami z hlavních předmětů, zejména matematiky a českého jazyka.

Opět se můžeme zastavit u výjimek. Michal (2,1) původně chtěl na hotelovou školu, ovšem když v osmé třídě dostal čtyřku z matematiky na vysvědčení, tento cíl zaměnil za učební obor číšník. Petr (1,9) se hlásil na průmyslovou školu, ale jak již víme díky nedostatkům ve studiu i přípravě na zkoušky se tam nedostal a skončil na učebním oboru automechanik.⁵ Martina (2,1) je velmi pracovitá a věděla, že na učilišti požadují průměr okolo 2,0 a tak věnovala hodně času přípravě do školy a učení, aby vysvědčení bylo, co nejlepší. Barbora je (1,7), jak jsme již řekli, v opozici vůči rodině a na prospěch nebrala žádné ohledy při hledání školy. A Květa (1,9) má trojky z hlavních předmětů a navíc silný plán dělat své povolání.

Volba školy

Důležitým aspektem výběru školy se stává nepochybně **znalost oboru nebo dokonce škol a lidí v nich.**

Zvolené učňovské obory u našich dětí jsou vesměs známé a práci s nimi spojenou si dovedou děti dobře představit. Setkáváme se také relativně často s tím, že rodiče nebo další příbuzní v podobných oborech působí nebo působili. U gastronomických oborů mají děti často své zkušenosti z domova - rodiče vaří, pečou, smaží, i když nejsou přímo profesionálové. Profesionální zkušenost zprostředkovanou příbuznými má Martin, jehož rodiče pracují v hospodě, Květa, která zná řemeslo od svého strýce, u kterého pravidelně pomáhá a trochu i Jakub, jehož babička vařila na francouzském obchodním zastupitelství. V těchto případech děti znají nejen podobu práce, kterou si mohly často i vyzkoušet, ale také její emoční a fyzické nároky, vztahy mezi lidmi na pracovišti, finanční a určité kariérové možnosti.

⁴ Škola tradičně děti většinou podpořila, někteří si tak pěkné známky moc nezasloužily.

⁵ Všechny děti, které se dostaly na střední školy měly prospěch lepší nežli Petřův průměr 1,9.

Znalosti oboru jsou tu i u dalších. Dominikům vzdálený bratranec je zámečnickem, Dominik však uvažoval také o řemesle pekaře, kterým je vyučen jeho otec, Martina zná cukrářky ze sousedství a Kateřina pomáhala v létě u tety v nemocniční kuchyni. Ve hře jsou i problémy identifikace s profesí spojené s identifikací s rodinou a jejím příslušníky. O tom ještě dále.

V případě středních škole není z pochopitelných důvodů situace tak jasná, přesto i tady podobné jevy nacházíme. U kluků je to v případě Honzy a jeho směru studia následující matku lékařku. Ostatní otcové sami pracují nebo studovali technické obory, mají pro zájmy svých synů pochopení a mnohdy jsou schopni poskytnout i pomoc.

U dívek je situace složitější, neboť je méně čitelná. Jasně jsou vlivy u Tonky, která pochází z hudební rodiny a studium hudby ji provází od první třídy (tatínek hraje na housle, zpívají ve sboru, již dříve se hlásila na hudební osmileté gymnázium). Zajímavá je situace Pavlínky, která chtěla jít původně na obor zahradnice. Její nejlepší kamarádka Petra ji to však rozmluvila, sama vychovaná v tom, že se má jít studovat. Petra poprosila o pomoc svou maminku a nabídly Pavlíně maminkin obor zdravotního laboranta. Maminka Petry tak zastoupila vlastní maminku Pavlínky a obor ji popsala, ukázala jí své pracoviště i doprovodila ji na den otevřených dveří zdravotní školy, kam sama kdysi chodila. Vlivy rodinných příslušníků kamarádů jsou poměrně běžné. I když ne třeba tak výrazné jako v tomto případě. Podobně Šimon se radil s rodiči svých kamarádů ohledně studia na elektroprůmyslovce.

U ostatních dívek, které jdou na obchodní akademie není situace zřetelná. Některé maminky vystudovaly ekonomické školy nebo pracují jako sekretářky a asistentky. Je tomu tak u Šárky, Pavly nebo Táni. Táňa jediná však chce v této profesi pracovat, ostatní dívky ji volí jako prozatímní řešení a plánují studovat dále nejrůznější obory.

U dívek je tlak rodiny méně zřejmý, ale také nechybí. Rodiče jsou méně nervózní, protože holky mají většinou velmi dobré výsledky a tak jim nedělá potíže dohodnout s rodinou odchod na obchodní akademie, i v případech, kdy by rodiče preferovali gymnázium. Argumenty jsou jasné: snadný vstup, dokončené středoškolské vzdělání, možnost přestupu na jakoukoliv další školu, široká nabídka výuky cizích jazyků apod. V budoucích plánech dívek se volba obchodní akademie strategicky neliší příliš od volby gymnázia, jen přestup je nyní snazší.

Tím vším ovšem není volba školy ještě zcela vyřešena. Je třeba vybrat nejen zaměření, studijní obor, ale také konkrétní školu, „adresu“. Vedle zájmu dětí a jejich představ o budoucnosti, které jsou většinou pochopitelně dosti nezralé, vstupují na scénu opět rodiče a další příbuzní. Jejich vliv má množství podob, ale u každého dítěte jej nakonec můžeme odhalit.

Musíme především zmínit zkušenosti rodičů s vlastním studiem, jejich zájmy, plány a zaměstnání, které během mnoha let společného života nemohly děti nezasáhnout. U mnoha rodičů pozorujeme strategii poskytnout co nejlepší přípravu, která dětem jejich budoucí start do samostatného života ulehčí. Je spojena často s **volbou dobré školy**. To se týká především dětí, které jdou na soukromé učební obory (Jakub a Martina). Rozdíly v adaptaci na školu, znalostech oboru a možnostech jeho uplatnění, kariérových stupňů atd., jsou ve srovnání s dětmi ze státních učilišť významné.

Také u středních škol je patrná snaha vybrat prestižní školy, jako v případě elektroprůmyslovek v Ječné (Šimon a Pavel) a V Úžlabině (Kája). Také Honza míří na gymnázium v Botičské nejen proto že má dobrý zvuk, ale také svým zaměřením na přírodovědné předměty poskytuje vhodnou přípravu pro studium medicíny. U dívek je situace složitější; přijetí na vybrané školy jako konzervatoř (Tonka) a gymnázium Arabská (Petra) se nepodařilo dosáhnout, ale obě dívky své ambice ani do budoucna neopouštějí. Premiantka Šárka volí obchodní akademii s prestižním oborem-ekonomickým lyceem.

Znalost konkrétní školy mají nejen sami rodiče, ale i další známí a příbuzní. Na vybrané škole již úspěšně studuje např. sestřenice Šárky, bratr Michala a bratr Honzy, kamarádka Kláry. O školách

kolují různé fámy, kde je to dobré a kde ne a proč, často spojené s konkrétní vyprávěnou zkušeností nějaké „blízké“ osoby (např. známých rodičů spolužáka).

Rodiče někdy znají i pracovníky školy a nabízejí protekce při přijetí, znalost přijímacího řízení a ověření dobrého jména školy. Táňu doprovodí při studiu teta, která zde učí. Petrův otec zná ředitele učiliště apod.

Nabízejí se i možnosti brigád, praxí, zahraničních stáží ad. Petrův otec zná servisy automobilů, kam Petr může jít pracovat, Květa půjde pracovat ke strýci, bratr Barbory má kontakty na zahraniční brigády i praxe, Martinovy rodiče pracují v hospodě, Jakubův otec dostane svého syna do kuchařských soutěží apod. Tyto nabídky poskytují dětem oporu v jejich identifikaci se zvolenou školou nebo oborem.

Příprava na přijímací řízení, znalost školy a oboru

Příprava k přijímacímu řízení někdy předchází dokonce vlastní rozhodnutí o volbě školy zejména v podobě školní práce a školního hodnocení. Jednak děti zvažují svoje reálné možnosti na přijetí a také nároky přijímacího řízení. Po rozhodnutí následuje plán přípravy. Vedle školy se opět zapojuje rodina.

Učitelé hlavních předmětů nabízejí často pomoc. Jak v matematice, tak v českém jazyce probíhalo systematicky opakování látky během celé deváté třídy. Obě učitelky každou hodinu připravily pro děti práci domů, většinou nějakou ucelenou starší přijímací zkoušku nebo její část. Tento úkol byl samozřejmě nepovinný, takže se stávalo, že jej nepřinesl některý den ani jeden žák. Nicméně učitelky nepolevily, tato podpora byla stabilní. Dále jsme zaznamenali v případě potíží individuální konzultace k problémům. Dvě děti, které se připravovaly na zkoušku z přírodopisu si půjčily starší učebnice a prošly s učitelkou nejdůležitější látkou.

Kluci mají většinou horší prospěch nežli dívky a očekávají proto také větší problémy s přijetím, a to jak v případě učebních oborů, tak středních škol.

Rozhodnutí studovat **střední školu**, předpokládá alespoň slušný prospěch. Navíc u chlapců chybí ve většině případů možnost nástupu na střední školu bez zkoušek, pouze na základě prospěchu.⁶ Proto i rodiče tlačí na zlepšení prospěchu v osmé a deváté třídě, ale i na přípravu na přijímací zkoušky. Rodiče často žádají školu o nabídky domácí práce, platí přípravné kurzy, domácí učitele, případně sami pomáhají s učením.⁷ Všichni chlapci se relativně hodně připravovali na zkoušky za podpory svých rodin, kromě Petra. Petr, jak se shodli rodiče, učitelé i spolužáci, nevěnoval prospěchu ani přípravě přijímacích zkoušek dosti času a práce a jako jediný z chlapců neuspěl. Rodičům se nepodařilo jej dosti mobilizovat. Podobně Michal jehož rodina dokonce odmítala větší množství domácí práce, se nakonec na hotelovou školu ani nepřihlásil (proto nám ve skupině středoškoláků ani nefiguruje); jeho vysvědčení se čtyřkou z matematiky mu to neumožnilo.⁸ Kvalita a míra tlaku rodičů tu bezesporu slavily úspěch nebo naopak neumožnily dosáhnout plánovaného cíle.

⁶ Takto nastoupil na střední školu pouze Kája, který tuto variantu nepředpokládal a na zkoušky se pečlivě připravoval. Škola jej nakonec z nejprestižnějšího, ale plně obsazeného oboru „počítačové systémy“ přeřadila na obor elektrotechnika a přijala bez zkoušek díky prospěchu.

⁷ Například Honzu, který mířil na prestižní gymnázium, rodiče sledovali dosti přísně celou osmou a polovinu deváté třídy. Honza měl naplánovanou domácí přípravu z matematiky, češtiny a přírodních věd. Honza hraje basketbal, nicméně i trénink byl rodiči povolen pouze v případě, kdy byly všechny studijní povinnosti splněny.

⁸ Rodiče Michala se dostali na třídní schůzce do konfliktu s třídní učitelkou a některými rodiči. Učitelka nabízela více domácí práce jako přípravu na zkoušky i jako opakování učiva základní školy. Velká část rodičů ji podporovala a žádala o více materiálů a více úkolů, třeba dobrovolných. Rodiče Michala naopak namítali, že děti se mají vše naučit ve škole a doma už nic nedělat. Právě podobné rodičovské postoje a postupy se ukázaly jako významné v přípravě na přijímací řízení (včetně volby školy) a jeho úspěšnosti.

Šimon je v tomto kontextu poněkud zvláštním případem. Jak jsme již řekli, Šimonova maminka je sama a dosti vážně nemocná a Šimon je zvyklý se rozhodovat hodně samostatně. Napodobuje šikovně přípravu svých spolužáků, analyzuje dobře tlaky jejich rodin, a je schopen řídit si přípravu sám (učí se doma, nechá si poradit učitelkou fyziky a dochází na přípravný kurz se spolužáky) a nakonec je úspěšně do školy přijat.⁹ Je to právě Šimon, který si silně uvědomuje roli rodičů v případě Honzy nebo Káji a chová se podle toho. Musel však vyjednat vstup na školu s maminkou, která se bála neúspěchu a doporučovala spíše učební obor. V jediném případě, a to právě u Šimona, byly ambice rodičů nižší nežli dětí.

Rodiče tu také často působí ve prospěch zájmů chlapců. Především u Káji, Šimona nebo Pavla. Kluci mají doma počítač s internetovým připojením, mají předplacené časopisy s touto tematikou apod.

Dívky jednoznačně zvolily v případě středních škol jinou strategii. Hodně se jich hlásí na obchodní akademie, kam většinou nastupují bez přijímacích zkoušek.

Dívky nejdou jako kamarádky společně na jednu školy, odchází každá jinam, takže tento motiv odpadá. Přiznaným důvodem je zejména nechuť připravovat se k přijímacím zkouškám na gymnázia. Dívky volí raději strategie hlídání prospěchu za okolností, které velmi dobře znají, nežli vstupovat do volné soutěže u riskantnějších přijímacích zkoušek. S přehledem přestupují díky prospěchu na obchodní akademie bez práce a nervů. Díky dosavadnímu bezproblémovému studiu tu rodiče ustupují a nemobilizují se silně jako v případě chlapců. Často však nejsou spokojeni, protože část těchto děvčat plánuje další studium na vysoké škole a rodiče by raději viděli studium na gymnáziu (Šárka, Barbora, Pavla). Šárka, premiantka se samými jedničkami, jako kompromis volí obor ekonomické lyceum. Z této skupiny jediná Petra přes nesnáze s matematikou zkouší gymnázium, a teprve po neúspěchu na druhý pokus volí obchodní akademii, již bez přijímacích zkoušek. Další dvě dívky, Tonka a Pavlína, k přijímacím zkouškám musí, připravují se podle požadavků svých škol a jsou přijaty.

V případě učebních oborů je situace poněkud jiná. Některá učiliště děti přijala ihned s podanou přihláškou. Pokud učiliště pořádá přijímací zkoušky nebo pohovor, očekává se především určitá zkušenost se zvoleným oborem.

Všechny děti, které jdou na **gastronomické obory**, mají s touto prací nějakou zkušenost. Často umějí něco uvařit nebo upéci, rodiče nebo další příbuzní je něco naučili. Míra této „prekvalifikace“ je různá co do kvality i věnovanému času. Zdeněk umí trochu vařit, protože se to naučil od táty, který po rozvodu rodičů musí dětem vařit. Zdeněk chápe přípravu jídla jako možnou mužskou záležitost, jeho identifikace s otcem je značná. Jakub se naopak naučil vařit od babičky, která pracovala mj. na francouzském vyslanectví. K vaření má rodina poměr vstřícný jako k umění, životnímu stylu, kariéře (soutěže). Jakub nejen umí dost vařit, ale má i značné teoretické znalosti, pozná dobře vedenou restauraci, zná nároky na kvalitu jídla apod. To Michal nepovažuje za nutné si přiblížit více profesi číšníka ani obsah své budoucí přípravy, neví nic o praxích, požadavcích učiliště, provozu. Martina naopak vyhledává možnosti si práci vyzkoušet, zdali je opravdu pro ni vhodná a zdali ji bude bavit. Cukroví peče nejen doma, ale navštíví po dohodě s maminkou přípravnu v hotelu a cukrářskou výrobu, kde celý den dobrovolně pracuje. Martina také ví, kdy a kam bude na praxe chodit, jak bude její studium vypadat a jaké nároky jednotlivé ročníky budou mít. Lída a Kateřina se nestarají o nic, naučí se všemu až na učilišti. Nejvíce o své profesi ví asi Květa, která již několik let pracuje se svým strýcem a práci jí baví. Na učilišti se byla podívat.

O studiu vědí více děti, které nastupují na soukromé učební obory. Školy tu vždy pořádají pohovory, o studiu informují, školu představí. Více musí spolupracovat s rodiči a dětmi. Nicméně tyto děti (Jakub, Martina) jsou rodiči vedeny, aby studium využily, aby se hodně naučily a aby je práce bavila.

⁹ Šimon se rozhodl dosti pozdě, když si ověřil, že na školu jít opravdu chce. Podle svých slov spočítal „Bělouna“ během jednoho měsíce, přinejmenším všechny typové příklady.

Racionalizační postupy okolo „správnosti volby“ pozorujeme u všech dětí, ať již její průběh byl jakýkoliv. Identifikace s profesí je strukturovanější, znalost profese samé a možností, které nabízí je větší u dětí, které jdou na soukromé školy (Jakub a Martina) a u Květy, která zná profesi brašnářky velmi dobře, protože ji reálně provozuje každý víkend u svého strýce a hodlá u něho po vyučení pracovat. Tyto jevy jsou často spojeny s plány do budoucna. Nicméně i další děti z učebních oborů jsou schopny vyprávět o kladech své profese a možnostech, které získají do dalšího života.

Tak i Petr, který se nedostal na průmyslovku je nakonec „ rád“, protože se na učilišti nebude muset tolik učit a učení ho nebaví. Až vystuduje, udělá si maturitu a mohl by mít vlastní autoservis.

Nároky studia a profese

V několika případech děti volí svůj obor, protože vlastně nemají zájem o jiný, nevědí, co by mohly dělat. Volí nějakou školu, kde získají střední vzdělání, nebo učební obor, který jim je blízký. Často se pak zvažuje i náročnost studia a budoucího uplatnění.

Náročnost studia a přípravy na povolání, případně náročnost samotné budoucí profese dětí v mnoha případech odrazuje. Nechtějí na sobě pracovat. Nebo alespoň ne hned, ale až někdy v budoucnu.

Lída sice před dvěma roky chtěla jít na dámskou krejčovou, ale dnes jí představy učení, šití v nějaké dílně nebo dokonce továrně nepřitahují jako příliš časově i pracovní náročné, vlastní firmu by si díky sociálnímu prostředí z něho pochází nemohla podle svých slov dovolit. Volí tedy profesi servírky, o které ví lépe jak vypadá, předpokládá, že ji určitě zvládne, dostane práci a brzy vydělá peníze.

Jistá nenáročnost přípravy v učebním oboru je pro část dětí rozhodně kvalitou, která v jejich rozhodování sehrála roli (Martin, Lída, Kateřina, Barbora). Podobně je tomu u středoškoláků, hlavně u skupiny dívek, kde pozorujeme velkou nechuť se učit na přijímací zkoušky. A nakonec i studium na gymnáziu, kam by část z nich mohla určitě nastoupit, se jim jeví jako náročné (Barbora,¹⁰ Pavla, Šárka).

Jiné děti již potřebu **práce na sobě** akceptovaly, což bylo vidět jak v rozhodování o škole, tak v přípravě na studium (Jakub, Martina, Pavel, Honza, Petra, Pavlína ad.). Rozdíl se pak v podobném duchu projevují i projektech budoucnosti, stupních a kvalitách kariéry (viz dále) a představách o práci, kterou je nutno vložit.

V případě studentů tu rozhodně velmi pozitivně zapůsobily přijímací zkoušky. Děti si vyzkoušely, že jsou schopny naplnit své cíle, naučit se velké množství učiva a strukturovat je do typových oblastí, rozvrhnout plán přípravy, podřídit jí další život doma i ve škole apod. V mnoha případech vzrostlo i jejich sebevědomí (Honza, který končí jako šestý nejlepší u přijímacích zkoušek, Pavel, který měl obavy, zda bude přijat, Pavlína, která si nevěřila a chtěla na učební obor, nebo Šimon, který vše zvládl úplně sám). I děti, které neuspěly (Tonka, Petra) své plány pouze posunuly, ale neopustily. Naopak ti, kteří se zkouškám vyhnuli, mnohdy plánují svůj život na střední škole podobně – hlídání prospěchu, nikoliv konkrétnější cíle. Mnohdy dokonce myslí již na roční prázdniny po maturitě, cestování a užívání si.

U dětí na učebních oborech nejsou přijímací zkoušky nebo ne v té podobě jako na středních školách. Ve stejném duchu, tedy jako mobilizátor práce na sobě, tu působí konkrétnější plány do budoucna, spolu se stupni kariéry a nutnými předpoklady k jejich naplnění. Děti vědí většinou, co musí udělat, jakými etapami projít, aby své projekty realizovaly (Jakub s prací v interhotelu, Martina s vlastní cukrárnou nebo nakonec i Petr se svým autoservisem, což ovšem může být malá odměna za zklamání nad neúspěchem na průmyslovce). Projevy jsou podobné; větší znalost školy a oboru, aktivní vyhledávání informací o nich, odhodlání určitou práci vydat, včetně nějaké zkušenosti s prací na sobě, přesnější a realističtější plány do budoucna, rozvojové aspekty vlastních projektů a představa určitých kariérových stupňů nebo etap (tedy nikoliv pouze *...a po maturitě se uvidí co dál, určitě něco studovat*).

---

¹⁰ Barbory jsem se ptala, jestli jí studium na obchodní akademii bude vůbec bavit. Odbyla mě s tím, že *není přece vůbec jisté, že na gymnáziu by ji to bavilo víc*.

Plány do budoucna a stupňování kariéry

Děti v patnácti letech nejsou dosud dosti zralé na to, aby se jednoznačně rozhodly o své budoucí profesi a dokonce jejich kvalitách. Nicméně představy o vlastní budoucnosti jsou jednoznačně nutným vývojovým úkolem tohoto věku. Struktury jejich životních projektů jim nabízejí poklady pro budování vlastní identity, včetně připravenosti na zvládání nároků vlastní budoucnosti. Není proto jedno, jak se svým budoucím studiem a jeho konsekvencemi kdo zachází, jaké postupné cíle nebo etapy ve své kariéře plánuje.

Volba **střední školy** je asi snadnější, jelikož v pojetí dětí a nakonec i rodičů, jistá odbornost nebrání změnám kariéry, okliky a odbočky jsou považovány za možné a v zásadě nebariérové.

Převažují odborné školy nad gymnázii, které volí jediný Honza. Honza chce jít na lékařskou fakultu, jeho rodiče jsou lékaři a představa cesty je přímá a jasná. Honza si vybírá prestižní gymnázium, silně se připravuje na přijímací zkoušky a rodina jej při tom podporuje. Tato práce je oceněna výbornými výsledky, Honza končí jako šestý nejlepší u přijímacích zkoušek. I do budoucna Honza plánuje neslevit ze svých studijních nároků.

Možnosti dalšího studiu však nekončí ani u dalších dětí, které míří na střední odborné školy. Další studium na vysoké škole nebo jiný typ studia a přípravy se objevuje dosti často. Trochu jiné jsou strategie u chlapců a dívek.

Chlapci, kteří odcházejí na průmyslové školy se všichni na zkoušky připravovali a přípravě věnovali dostatek času. Jejich zájem o vybrané obory (nejčastěji různě pojatý zájem o počítače) je silně motivoval. Studium jim otevírá možnost jít do práce, která je bude bavit. Také další studium na vysoké škole nebo vyšší odborné škole nevyklučují ani v jednom případě. Volbu své kariéry si nechávají na dobu dalšího studia a možnosti a přání, která budou v té době mít. U chlapců je zájem přeměněn do typu školy a studijního oboru a předpokládají v něm (orientačně) setrvat

Dívky nejvíce odcházejí na obchodní akademie, tedy také na odborné studium. Až na dva případy (Klára a Táňa) to však jako odborné studium nevnímají a chtějí rozhodně pokračovat dále ve svém vzdělávání, často na vysoké škole. Skoro všechny tedy předpokládají **relativně dlouhou studijní kariéru**. Nejen na VŠ, ale i dalších školách, kurzech, doplňkovém studiu, studiu v zahraničí, při pobytu v zahraničí (au pair) doplněném studiem, na jazykové škole ad. Rozptýl možných cest je širší nežli u kluků a nezdá se být ničím limitován. Je současně hodně nekonkrétní, znamená momentálně spíše oddálení pracovního zařazení. Představa o povolání je nejen velmi zamlžená, ale není ani pocíťována potřeba ji zpřesňovat, např. do více variant konkrétnějších cest jako u kluků.¹¹ Šárka připravila projekt o něco přesněji, založený na studiu jazyků, kterému se bude na obchodním lyceu hodně věnovat. Posílené studium jazyků ostatně i další děvčata posunuje k plánování pobytu v cizině, spíše studijním, zatím bez představ nějakého oboru. Naopak Táňa po obchodní škole chce pracovat jako asistentka nebo sekretářka (podobně jako maminka), u té je tato volba ukončená. Klára zatím neví, jestli studovat, raději by sbírala zkušenosti v cizině, spíše v nějaké práci nežli škole.

Pro Tonku je pedagogická škola vlastně také odbočkou, chtěla na konzervatoř a bude zkoušky chtít opakovat i za rok, aby mohla svůj zájem o hudbu realizovat i profesionálně.

Pavčina se zdravotní školou také uvažuje o pokračování, nelépe na nějaké vyšší střední škole. Nemá moc představu, ale ví o kvalifikačních požadavcích EU a nutnosti vyššího odborného vzdělání pro pracovníky ve zdravotnictví.

---

¹¹ Zatímco Šimon si dovede představit, že po maturitě půjde do práce, a v tomto případě větví projekt do více variant; dělat programátora, správce sítě, ale i elektrikáře a elektrotechnika – tedy vše, co by mohl s touto odborností vykonávat. Nevylučuje ani přechod na vysokou školu, opět nejlépe podobně zaměřenou. Barbora oproti tomu po skončení obchodní akademie chce jít určitě na nějakou vysokou školu, alespoň bakalářské studium, víc zatím neví, nechce to řešit a nechává vše otevřené.

U dětí na učebních oborech ovšem nacházíme také představy o rozvoji a obohacení studia a kariéry, i když ne ve všech případech. Některé děti počítají s doplněním studia maturitou (Martina, Jakub, Petr).

Jakub i Martina vědí, že práce v interhotelu nebo vlastní živnost, které zatím plánují, předpokládají maturitní vysvědčení jako nutnost. Oba jsou ochotni se připravovat a plníují, jak těchto cílů dosáhnout.

Petr to vidí také jednoznačně. Na jedné straně je údajně rád, že se nedostal na průmyslovku, protože se nebude muset učit a vydělá si brzy peníze, na druhou ví, že potřebuje maturitu a jeho rodina vzdělávání považuje za vysokou hodnotu. Představa kariérové přípravy (v jeho případě zejména maturita) v několika krocích mu není cizí, je s ní srozuměn.

Nejde vždy jen o teoretické studium, ale i o praxe. Petr chce poznat značkové autoservisy a doufá, že mu v tom otec pomůže. Jakub a Martina hodlají využívat předností soukromého učiliště, aby se dostali na praxi do interhotelových zařízení (Jakub hotel Internacionál, Martina hotel Don Giovanni). Jakub se ještě navíc hodlá zúčastňovat kuchařských soutěží (postupně dokonce mezinárodních), jakmile to bude možné. Ve svých představách tu míří hodně vysoko.

Ostatní spíše plánují jít do práce a vydělávat peníze, o kariérových stupních zatím nepřemýšlejí a možných požadavcích příštích zaměstnavatelů nic nevědí.

Pouze malá část dětí tedy nechce pokračovat v další přípravě a vidí tento volený stupeň vzdělávání jako konečný. Ostatní, ať již na učebních oborech nebo školách, předpokládají další vzdělávací dráhu, i když různých typů. Tyto děti také zmiňují nutnost kvalifikačního růstu a zkušeností nejen pro sebe a svůj život a rozvoj, ale také jako nutný předpoklad k tomu, aby našly práci a dostaly dobrý plat a zajistily si ve své oblasti lepší postavení.

Kluci museli udělat více „rozhodovací práce“, když volili pro sebe určitou průmyslovou školu nebo učební obor, a ta je znát i na jejich pohledu do budoucna. Více spoléhají na sebe a nutnost se živit je v jejich plánech více přítomná. I když ne vždy reálně. Někteří předpokládají, že budou mít dost peněz, domy a auta, cesta k nim je však mimo jejich pozornost. Je zajímavé, že jsou to zejména ti, kteří nemají ani dnes dobře strukturované projekty své studijní dráhy, nebo dokonce v ní již částečně selhali (Michal, Petr).

Holky, jak jsme již řekli, mají představy méně konkrétní, hodně otevřené a dlouhodobé, i když ne ve všech případech. Část dívek, která jde na obchodní akademie, tak zvolila odbočku, která znamená současně oddálení rozhodování, co studovat a oddálení práce, oslabená je sebedisciplinace, která by k nějakému cíli vedla (hlavně Barbora, Pavla, Šárka). Nicméně jde vesměs o velmi chytré dívky, které své schopnosti umějí používat a nejspíše se neztratí.

Pokud jsou rodiče podnikatelé, existuje tu implicitně možnost jít k nim pracovat v případě, že se děti nechytí jinde. Zatím to tak vypadá, že žádné z dětí není s touto alternativou jako jedinou možnou. Berou ji však jako záchrannou brzdu (Barbora, jejíž maminka je v domácnosti, Pavlína, i když by ji práce v mamčině firmě nebavila, Táňa, jejíž maminka pro tatínka pracuje.)

Závěr

Některé děti vypadají na jedné straně trochu bezradné a bez fantazie, ale na druhé pozorujeme také nechuť k náročnějším a riskantnějším projektům přípravy a studia a také malé propracovanosti vlastních životních projektů co do ambicí a zájmů. Musíme si ovšem stále připomínat věk, ve kterém se nacházejí. Pocit otevřených dveří, kde další cesty rozhodně nejsou uzavřeny, ale spíše naopak, je u mnoha z nich patrný. Souvisí také s tím, že přechod na střední školu pro mnohé znamená automaticky vyšší stupeň dospělosti a emancipace a obsahově je naplněn již tímto krokem samotným.

O dlouhodobějším zájmu o určitý typ práce, který směřoval do volby profese, vypovídá v rámci učební oborů volba brašnářky u Květy, cukrářky u Marty a kuchaře u Jakuba.¹² Ale dnešní zájem nemusí vždy automaticky znamenat spokojenost v zaměstnání. U studentů středních škol je to složitější. Vidíme, jak je to se „zájmy“ všeobecně problematické. Mohli bychom uvažovat o zájmu o počítače v případě průmyslovek u chlapců, který je ovšem v klukovské populaci všeobecný. Zdravotní laborant u Pavlína je jako zájem vyvolán postupem maminky Petry, která ho spoluvytvořila. Nepodařená konzervatoř u Tonky, kde zájem o hudbu je zájmem celé rodiny, ukazuje, že zájem sám nestačí a možná tu ani není provázen velkým talentem.¹³

Pozitivní je přesto něco, co se zájmy souvisí, a to přece jen přítomnost nějakého konkrétnějšího projektu vůbec, který pozorujeme také u dětí hlásících se na gymnázium – u úspěšného Honzy i neúspěšné Petry. A u některých dalších. Jeho projevy mají vazbu také na aspekty, kterých jsme si všimli v tomto textu: zejména strategii volby školy, přípravu na zkoušky, znalosti školy a oboru, strukturaci studijní a profesní kariéry a plány do budoucna, ve smyslu jejich větší promyšlenosti.

Další děti, a to především dívky, nechávají zatím budoucnost hodně otevřenou, vstupují do ní dosti volně s pocitem velkého rejstříku možností a cest, které jim svět nabízí. Přes možná „programovou“ nepřesnost projektů hlídají dívky rizika možného selhávání, aby se jim tyto cesty nemohly předčasně uzavírat.

Další skupinka dívek (Táňa, Klára, Pavlína) plánuje kariéru méně ambiciózně. Nepředpokládají většinou studium na vysoké škole, pouze další odborné vzdělání, pracovní zařazení, možná pracovní zkušenosti v zahraničí.

Malá skupina dětí chce jít brzy do práce (Kateřina, Lída, Dominik, Zdeněk). Pokud mají nějaké zájmy, budou je realizovat mimo své profese, i když věří, že je zaměstnání bude bavit. Další typy „vzdělávání“ neplánují.

---

¹² Martina zmiňuje své přání být cukrářkou již ve čtvrté třídě. Sice na to mezitím zapoměla, ale strukturace tohoto přání se během let moc nezměnila. K původnímu záměru mít vlastní cukrárnu, který byl veden také touhou vyrovnat se s některými nepříjemnými vztahy ve svém životě (...a tomu bych nic neprodala), je v současnosti připojena představa práce v nějakém interhotelu. Myšlenka na vlastní cukrárnu nemizí, je jen trochu slabší. Motiv „vyřizování účtů“ je s ní spojen stále.

¹³ Tonka dělala již zkoušky na hudební základní školu, kam se nedostala, v tomto roce zkoušela bez úspěchu talentové zkoušky na konzervatoř. Nicméně přesnější údaje o jejím talentu a zkušenostech nemáme k dispozici.

